

неприятное. И наоборот, ФГ, обозначающие звуки, традиционно вызывающие приятные ассоциации, например, щебетание птиц, воркование голубей (to twitter, to trill, to coo), будут сигнализировать о положительных эмоциях, звучание речевого голоса будет восприниматься скорее как приятное.

Итак, проанализировав ФГ как один из способов языковой репрезентации звучания английского речевого голоса, мы можем сделать следующие выводы: проведенный количественный анализ показал, что в английской языковой картине мира звучание речевого голоса, репрезентированное посредством ФГ, чаще передается одновременно двумя речеголосовыми параметрами. Оценочные смыслы, заложенные в значения ФГ, отражают способность речевого голоса манифестировать эмоции, и дают возможность спрогнозировать, какие эмоциональные состояния будут передаваться посредством тех или иных ФГ. Помимо этого, определение прагматики оценки и выявление метафорических связей между основным и производным ЛСВ ФГ позволяет проследить цепочку оценочных ассоциативных связей, существующих между звучанием речевых голосов, восприятием их звучания представителями английского языкового коллектива и отражением такового в английской языковой картине мира.

Перспективы дальнейшего исследования лежат в плоскости изучения ФГ как средства речеголосового выражения эмоций в англоязычных художественных текстах.

Источники и литература

1. Еременко Т. Е., Демчук А. И. Лексические средства выражения эмоций в речеголосовой характеристике персонажей художественного текста // Язык и культура. Серия «Филология». – Том 3, часть 1. – К., 2005. – С. 227-234.
2. Козырева М. Н. Речевой голос как предмет языковедческого исследования: Автореф. дисс... канд. филол. наук: 10.02.04./МГУ им. М. В. Ломоносова. – М., 1981. – 21 с.
3. Медведева Н. Ф. Речевой голос как функциональная основа речевого уклада английского языка: Автореф. дисс... канд. филол. наук: 10.02.04./МГУ им. М. В. Ломоносова. – М., 1988. – 22 с.
4. Перминов В. О. Глагольная зоометафора в американском экспрессивном просторечии // проблемы лексической и словообразовательной семантики в современном английском языке. – Пятигорск, 1986. – С. 142-148.
5. Чиркова Е. И., Журавлева И. В. К вопросу о контекстологическом исследовании английских фонационных глаголов // Вопросы английской контекстологии. Выпуск 3. – Л., 1996. – С. 146-153.
6. CALD: Cambridge Advanced Learner's Dictionary. – Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1989.
7. CED: Collins English Dictionary. – London: Collins, 2003.
8. LDCE: Longman Dictionary of Contemporary English. – Edinburgh: Pearson Education Ltd., 2000.
9. OALDCE: Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English. – Oxford: Oxford Univ. Press, 1982.

Дмитренко Ю. О.

ФУНКЦІЇ РЕАЛІЙ В ІНТЕРТЕКСТАХ АМЕРИКАНСЬКИХ ГУМОРИСТИЧНИХ НОВЕЛ

Сучасні тенденції розвитку лінгвістики тексту, особлива увага до аналізу культурологічного аспекту у мові художнього твору по-новому ставлять вимоги до системного вивчення мовних засобів творення тексту і дискурсу в контексті відповідних позамовних категорій і понять. Відповідно зростає інтерес до аналізу саме тих мовностилістичних засобів, які, окрім експресивно-оцінної функції, несуть додаткове інформаційне навантаження. Їх інтерпретація дозволяє простежити відображення у художньому творі взаємозв'язки мови і культури певних етнічних і соціальних груп, а також світогляду автора [2, с. 155-156].

У цьому аспекті значний інтерес представляє дослідження функцій реалій в інтертекстуальних елементах, яке проводилося на матеріалі гумористичних новел американських авторів кінця XIX – початку XX століть. Сам жанр творів – легкий, веселий, іронічний. Автори з гумором (іноді добрим, а іноді й кльким, іронічним) висміюють навколишню дійсність, події, що відбуваються. Деякі твори містять у собі історичні відступи, щоб читач краще зрозумів, що стало причиною того, що відбувається. В цьому їм допомагають реалії, адже саме вони створюють правдивий та точний опис часу, дають читачу можливість повною мірою відчувати атмосферу, що оточує описувані події.

Цитати використовуються авторами кінця XIX століття в епіграфах, в яких також застосовуються і реалії. Наприклад, в оповіданні Вашингтона Ірвінга «Rip Van Winkle» епіграфом узяті слова англійського винахідника і відомого поета Едмунда Картрайта:

*By Woden, God of Saxons, From whence comes Wensday, that is Wodensday,
Truth is a thing that ever I will keep Unto thylike day in which I creep into My sepulcher.
Cartwright.*

Woden – англо-саксонська форма імені Один чи Водан (це – верховне божество в міфології древніх скандинавів). Уживання цієї реалії зв'язує між собою не тільки два тексти – авторський та цитуємий – але і кілька культур одночасно: англійську, скандинавську й американську. Тим самим, за допомогою реалії створюється не тільки інтертекстуальний, але так само й інтеркультурний контекст. У взаємодію вступають не тільки два тексти (авторський та цитуємий), але також і культури трьох народів.

В оповіданні Едгара Алана По «The Murders in the Rue Morgue» епіграфом узяті цитата Сера Томаса Брауна (1605-1682), англійського лікаря і письменника, з 5-ої глави його філософсько-релігійного трактату «Поховання праху», написаного в 1658 році:

*What song the Syrens sang, or what name Achilles assumed when he hid himself
among women, although puzzling questions are not
beyond all conjecture.
Sir Thomas Browne Urn – Burial.*

Читачу, незнайомому з грецькою міфологією, не зрозуміло, хто такі Сирени і чим знаменитий Ахілл. Для полегшення задачі автор коментує ці реалії, що є фольклорними реаліями Греції, завдяки яким удається з'єднати воедино два тексти, дві культури.

Як В. Ірвінг, так й Е. А. По використовують цитати з творів середньовічних авторів, принаймні, не пізніше XVII століття. Цілком природно, що реалії, які містяться в цих цитатах, можуть бути не відомі американському

читачу. Саме тому автори пояснюють ці реалії в коментарях, щоб було зрозуміло, про що йде мова, що саме хотів сказати автор, над чим він іронізує, що висміює.

Заголовки в цьому жанрі повинні бути яскравими, що запам'ятовуються, зухвалими, для того, щоб викликати якісь асоціації у читача. Як правило, заголовки вже наводять на думку, про що може бути ця новела. Реалії в заголовках американських новел слугують тому, щоб вищезазначені функції були виконані.

У оповіданні Вашингтона Ірвінга «*Rip Van Winkle*» показаний образ невдахи Рипа, добряги і лінивця, що став в Америці загальним, є літературною реалією. Але багато американців не знають причини того, чому це ім'я власне стало загальним, чому образом невдахи Рипа протиставляється старе і нове в американській дійсності. Саме для того, щоб читач зрозумів гумор автора і те, що він хотів сказати своїм твором, В. Ірвінг звертається до коментування назви, де пояснює читачу причину загальності імені головного героя. У заголовках також використовуються імена історичних особистостей, як, наприклад, у його оповіданні «*Philip of Pokanoket*». У розповіді описуються події, відомі в американській історії, такі, як війна з королем Пилипом (якого називали Пилипе з Поканокета). У 70х роках XVIII століття Ірвінг створив викривальний документ величезної сили, що показує велич та героїзм індіанців, які відстоювали своє право на приналежні їм землі. В цьому йому допомагали історичні реалії – адже неможливо правдиво і точно відтворити атмосферу XVII століття, не використовуючи реалії того часу. Авторів знову доводилося коментувати реалії. Час минає, і реалії забуваються, люди забувають історичних діячів, події, пов'язані з історією своєї країни. Для полегшення читання і розуміння твору автор знову прибігає до коментування реалій. Гумористичні новели – це легкий жанр, покликаний розвеселити читача, який не хоче чи вже не може думати про серйозні речі, тим більше вишукувати інформацію про ті чи інші події. Заголовки, що містять реалії, зустрічаються досить рідко і тільки в авторів кінця XIX століття. Автори XX століття не використовують реалії у заголовках своїх творів.

Приклади вживання реалій були зафіксовані повною мірою лише в алюзіях. Цитати, цитатні заголовки, епіграфи містять лише одиничні випадки реалій. Це пояснюється жанром даних творів – гумористичними новелами. Адже алюзія – це тонкий натяк, нерідко, жарт, іронія над чим-небудь або ким-небудь. Найчастіше уживаний вид алюзій – історичні алюзії (а також й історичні реалії) – що пов'язаний з історичним характером творів. Такі алюзії та реалії найбільш легкі для декодування, тому що вони конкретні і точні, але в той же час, це є причиною того, що вони менш експресивні й емоційні. Найбільш експресивними є біблійні та міфологічні реалії, які застосовуються автором в алюзіях.

Для позитивної характеристики героя чи часу автор використовує біблійні алюзії (та пов'язані з ними реалії); для передачі яркої, сенсаційної інформації автор використовує міфологічні алюзії та реалії, у меншому ступені – біблійні й літературні. Історичні та літературні реалії в алюзіях повідомляють читачу змістовно-інтелектуальну інформацію. Таким чином, інформація, яка передана алюзією за допомогою реалії, являє собою змістовно-концептуальну і змістовно-підтекстову інформацію:

Blood was its Avatar and its seal – the redness and the horror of blood.

Аватар, згідно індійської міфології, є втіленням божества, найчастіше Вішну, одного з верховних богів індуїзму. Міфологія індійського народу складна, тому що містить занадто багато богів, що невідомі читачу, тому Е. А. По повинний пояснити, хто це й у зв'язку з чим він ужитий.

Найчастіше зустрічаються алюзії, що містять реалії в авторів початку XX століття: Т. Драйзера, Дж. Ріда, Ш. Андерсона, Р. Ларднера, Е. Хемінгуей, В. Фолкнера, Т. Вулфа, Д. Паркер, С. В. Бенета, Дж. Стейнбека, Л. Х'юза, М. Куїна, Е. Колдуелла, В. Сарояна, А. Мальца та інших.

В основному автори використовують біблійні та літературні алюзії й реалії. Це викликано тим, що вони висміюють дійсність, іронізують із приводу порядків суспільства, у якому живуть, над подіями, що відбуваються. А біблійні та літературні алюзії й реалії – найбільш експресивні й емоційні. Гумор творів будується саме на натяках, іноді явних, а іноді й схованих. Дуже часто для того, щоб читач зрозумів, про що йде мова, на що конкретно натякає автор, необхідно давати пояснення. Так, Т. Драйзер в оповіданні «*De Maupassant, Junior*» уживає прикметник «*Johnsonian*» у значенні пихатий, помпезний. Це слово одночасно є й алюзією і реалією: реалією – тому, що створено на основі прізвища англійського лексикографа і письменника Самюеля Джонсона (1709-1784), а алюзією – тому, що його літературні манери властиві величавість, складні періоди, важкі терміни. Таким чином, ця реалія є натяком на стиль відомого письменника. Але, тому що багато читачів можуть не знати такого письменника, то, цілком природно, і не зможуть зрозуміти, на що натякає автор і, відповідно, гумор ситуації від них вислизне.

В оповіданні Дж. Ріда «*Mac-American*» ми зустрічаємо реалію сучасної дійсності: *Tom-and-Jerry* – гарячий солодкий напій з рому і води, приправлений корицею, гвоздиком і збитими яйцями. Рід пояснює читачу, з чого складається цей напій, і чому він одержав подібну назву: у його склад входять абсолютно несумісні інгредієнти.

Е. Хемінгуей використовує, в основному, алюзії, засновані на навколишній його дійсності. Наприклад, в оповіданні «*The Snows of Kilimanjaro*» він використовує алюзію, що містить у собі реалію того часу: *my Swift and my Armour*. «Свіфт» і «Армур» – назви найбільших американських м'ясних компаній, що у свідомості героя цього оповідання асоціюються з первісними значеннями цих слів. Для точного розуміння натяку необхідно повідомити читачу первісні значення цих слів, що і робить автор у коментарях.

Збагачення американської новелістики видатними реалістичними творами багато в чому стало можливим у результаті тієї величезної роботи, що проводили американські письменники. Створення реалістичних творів неможливо без уживання реалій. Саме реалії дають автору можливість правдиво та реалістично описати події, що відбуваються навколо, чи події давно минулих років. Тому автори, що створюють реалістичні твори, прибігають до коментування реалій. Щоб полегшити саме читання гумористичних новел, автори пояснюють реалії. Читач повинний зрозуміти гумор автора, його іронію, глузування, а деколи навіть і пародію на дійсність. Без реалій, і особливо без їхнього коментування, це було б неможливо. Найбільш яскравим і емоційно інтертекстуальним елементом, що виражає іронію і глузування, є алюзія. В американській реалістичній новелі сполучаються і тісно переплітаються реалія з алюзією, створюючи іскрометний гумор ситуації, висміюючи дійсність.

Ірвінг та По, автори XIX століття, Драйзер, Рід, Андерсон, Хемінгуей, Фолкнер, Паркер, Бенет та Мальц, автори XX століття, використовували реалії для створення реалістичних творів. Реальність, яка їх оточувала, була описана з гумором – яскравим та іронічним. Зв'язок дійсності та реалій з Біблією або міфологією створює гумористичний ефект. Мова реалій поєднує у собі декілька культур, мов та країн одночасно. Саме вживання реалій, у деяких випадках, є тонким натяком на якусь подію. Американські автори XX століття зробили реалії ще й асоціативними – описуючи якусь політичну подію, автор не має права говорити про неї відкрито (наслідки можуть бути дуже несподівані та жорстокі для нього самого), тому реальні події описувались за допомогою міфологічних та біблійних реалій. Це був натяк, одразу виникали асоціації з реальними подіями. За допомогою реалій інших культур, епох, країн можна було говорити правду про дійсність того часу.

Гумору американських письменників – кілкому, іноді отрутному, з великою часткою сарказму, – була очевидна безглуздість і хибність розважальної літератури, що існувала. Ведучою темою в літературі США стає трагізм американської дійсності. Усе це передається читачу в жартівливому тоні, з гумором, іронією. Без використання алюзій і реалій в них досягти подібного гумористичного ефекту було б неможливо.

Вивчивши взаємодію реалії в інтертекстах алюзії, можна сказати, що такі з'єднання роблять текст не тільки інтертекстуальним, але й інтеркультурним, і навіть, інтерчасовим. Реалії й алюзії з'єднують воедино кілька текстів, культур і часів, переплітаючи їх між собою, якби створюючи деякий макротекст і макрокультуру в макрочасі.

Таким чином, вивчення інтертекстуальності в різних сферах комунікації поглиблює уявлення про текст не тільки як про лінгвістичне, але й соціокультурне явище. Крім того, теорія інтертекстуальності дозволяє пояснити іманентну якість тексту – здатність до прирощення змісту, генерування нових смислів через взаємодію з іншими смисловими системами [1, с. 108].

Література

1. Стилистический энциклопедический словарь русского языка / Под ред. М. Н. Кожинной. – М.: Флинта: Наука, 2003. – 696 с.
2. Шонь О. Б. Мовностилистичні засоби відображення реалій життя американського Півдня у творчості Фланнері О'Коннор // Мова і культура (Науковий журнал). – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2007. – Вип 9. – Т. III (91). Лінгвокультурологічна інтерпретація тексту. – С. 155-162.

Добровольська О. Я.

АПЕЛЯТИВИ СЕРЕДНЬОАНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ, РЕКОНСТРУЙОВАНІ НА МАТЕРІАЛАХ ІСТОРИЧНОЇ АНТРОПОНІМІЇ (КОМПОЗИТИ З ДРУГИМ КОМПОНЕНТОМ -MAN)

Відапелятивна антропонімія завжди вважалася цінним джерелом вивчення мовних фактів попередніх епох. Антропоніми, зокрема відапелятивні прізвиська та прізвища, що постали пізніше на їх основі, відтворюють ті лексеми, що послужили базою для їх виникнення, тому зберігають маловживані чи навіть утрачені слова або значення слів, які змінилися або зникнули упродовж розвитку мови.

Як відзначають дослідники англійської антропонімії, середньовічні прізвиська були офіційними неспадковими найменуваннями і базувалися на основі реальних ознак їх носіїв [1, с. 6], причому дуже поширеним в той час було використання в якості прізвиськ назв професійного заняття людини [2, с. 23]. На початку XII століття прізвиська в Англії почали успадковуватися, а час стабілізації цього процесу припадає на XV століття. Прізвиська, що виникали у цей період активного формування прізвищевої системи, несуть цінну інформацію про пласти лексики, що лягли в основу творення назв прізвищевого типу (які перетворювалися згодом на офіційні, спадкові і незмінні прізвища). Метою нашого дослідження є виявлення в основах антропонімів тих лексем, які були втрачені упродовж історії мови, тобто вийшли з ужитку і не знайшли свого відображення у словниках англійської мови.

Об'єктом вивчення послужили назви прізвищевого типу середньоанглійського періоду, які за своєю структурою є композитами з другим компонентом -man. Лексема man є носієм лише загальнокатегоріального значення особи, а інколи прирівнюється навіть до напівсуфікса [3], [4], тому встановлення предикатних зв'язків між особою (об'єктом номінації) та предметом (ознакою номінації) базується, за відсутності словотвірних паралелей (на апелятивному і ономастичному рівнях лексики), тільки на концептуальних знаннях дослідника. Значно утруднює справу реконструкції семантики непрозорість для сучасного дослідника істинних мотивів номінації, що особливо відчутно у разі багатозначності або омонімічності лексем, на основі яких тлумачаться похідні слова.

Для реконструкції семантики цілого ряду композит з другим компонентом -man (*dikeman, *dekeman, *fissheman, *hunteman, *cocheman, *gosman, *noteman, *parcman, *parkeman, *spureman, *staneman, *todman, *trusseman) ми використовували наявні в англійській мові, хоч інколи і з хронологічним зсувом, апелятивні-словотвірні дублети досліджуваних слів [5]. Виявлено також понад два десятки незафіксованих історичними словниками англійської мови апелятивів-антропооснов назв прізвищевого типу середньоанглійського періоду, що є композитами з компонентом man, для тлумачення семантики яких вирішальну роль відіграють їх словотвірні дублети, що також не зафіксовані в лексикографії і знайдені тільки в якості антропооснов назв прізвищевого типу: *bakman, *bakeman, *butterman, *botreman, *cheseman, *chesman, *chusman, *chisman, *flourman, *lekman, *mustardman, *saltman, *wigman, *wygeman, *burelman, *sakeman, *maderman, *busselman, *wexman, *loceman, *lockeman, *sleman, *scleyman, *besteman, *bukkeман, *buleman, *boleman, *bullokman, *coltman, *coltmon, *gateman, *gooteman, *kideman, *kydeman, *loceman, *lockeman, *bureman, *boreman, *bourman, *burman [6].

Понад двадцять апелятивів (з їх фонографічними варіантами), що є композитами з другим компонентом -man, які не мають словотвірних дублетів ні серед апелятивної, ні серед онімічної лексики, відтворюються в антропоосновах середньовічних назв прізвищевого типу. У зв'язку з непрозорістю на сьогодні мотивів номінації семантика розглядуваних апелятивів може вважатися лише імовірною і в багатьох випадках неоднозначною. Відомий факт тісного зв'язу між багатьма сферами людської діяльності в Англії періоду середньовіччя [7; 8; 9;